

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 18ης Δεκεμβρίου 2007*

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-396/05, C-419/05 και C-450/05,

με αντικείμενο τρεις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλαν το Sozialgericht Berlin (Γερμανία) (C-396/05 και C-419/05) καθώς και το Landessozialgericht Berlin-Brandenburg (Γερμανία) (C-450/05), με αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου και 11ης Νοεμβρίου 2005, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο, αντιστοίχως, στις 14 και 28 Νοεμβρίου 2005 και στις 19 Δεκεμβρίου 2005, στο πλαίσιο των δικών

Doris Habelt (C-396/05),

Martha Möser (C-419/05),

Peter Wachter (C-450/05)

κατά

Deutsche Rentenversicherung Bund,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts και L. Bay Larsen, προέδρους τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Küris, E. Juhász, A. Ó Caoimh και P. Lindh, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak

γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Μαρτίου 2007,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η M. Möser, εκπροσωπούμενη από τον R.-G. Müller, Rechtsanwalt,
- η Deutsche Rentenversicherung Bund, εκπροσωπούμενη από τον R. Meyer και την A. Pflüger,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Lumma, τη C. Schulze-Bahr και τον C. Blaschke,

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τη W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον V. Kreuschitz και την I. Kaufmann-Bühler,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 28ης Ιουνίου 2007,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Οι αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορούν το κύρος των παραρτημάτων III και VI του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71).
- ² Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ των προσφευγόντων των κυρίων δικών και του Deutsche Rentenversicherung Bund (ομοσπονδιακός οργανισμός ασφάλισης συντάξεων, στο εξής: Rentenversicherung) σχετικά με την άρνησή του να λάβει υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, τις περιόδους καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν, αντιστοίχως,

από την D. Habelt (υπόθεση C-396/05) στη Σουδητία, από τον Ιανουάριο του 1939 μέχρι τον Απρίλιο του 1945, και από τη M. Möser (υπόθεση C-419/05) στην Πομερανία, από 1ης Απριλίου 1937 μέχρι 1ης Φεβρουαρίου 1945, σε χρόνο κατά τον οποίο τα εδάφη αυτά, τα οποία δεν ανήκουν στη νυν Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, περιλαμβάνονταν στα εδάφη όπου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και από τον P. Wachter (υπόθεση C-450/05) στη Ρουμανία, από τον Σεπτέμβριο του 1953 μέχρι τον Οκτώβριο του 1970, με την αιτιολογία ότι οι προσφεύγοντες των κυρίων δικών έχουν εγκατασταθεί σε κράτος μέλος άλλο από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

- 3 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 έχει ως εξής:

«Ο παρών κανονισμός ισχύει για μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων από τα κράτη μέλη και είναι υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη ή απάτριδες ή πρόσφυγες που κατοικούν στο έδαφος ενός κράτους μέλους, καθώς και για τα μέλη της οικογένειάς τους και για τους επιζώντες τους.»

- 4 Το άρθρο 4 του κανονισμού 1408/71 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους ακόλουθους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης:

[...]

γ) παροχές γήρατος·

δ) παροχές επιζώντων·

[...]

2. Ο παρών κανονισμός ισχύει για τα γενικά και ειδικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως, με ή χωρίς συνεισφορά, καθώς και για συστήματα σχετικά με τις υποχρεώσεις του εργοδότη ή του πλοιοκτήτη εν σχέσει προς τις παροχές που προβλέπονται στην παράγραφο 1.

2α. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά οι οποίες εμπίπτουν σε νομοθεσία ή καθεστώς εκτός αυτών που αναφέρονται στην παράγραφο 1 ή που εξαιρούνται δυνάμει της παραγράφου 4, όταν οι παροχές αυτές προορίζονται:

α) είτε για να καλύψουν συμπληρωματικά, εναλλακτικά ή επικουρικά την επέλευση οιοδήποτε κινδύνου που εμπίπτει στους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης που αναφέρονται στα στοιχεία α' έως η' της παραγράφου 1·

β) είτε μόνον για να εξασφαλίσουν την ειδική προστασία των μειονεκτούντων ατόμων.

[...]

4. Ο παρών κανονισμός δεν ισχύει για την κοινωνική και ιατρική πρόνοια, ούτε για τα συστήματα παροχών υπέρ θυμάτων του πολέμου ή των συνεπειών του, ούτε για τα ειδικά συστήματα των δημοσίων υπαλλήλων ή των προς αυτούς εξομοιούμενων.»

5 Το άρθρο 5 του ίδιου κανονισμού ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη αναφέρουν στις δηλώσεις που κοινοποιούνται και δημοσιεύονται σύμφωνα με το άρθρο 97, τις νομοθεσίες και τα συστήματα που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, τις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφος 2α, τις ελάχιστες παροχές που αναφέρονται στο άρθρο 50, καθώς και τις παροχές που προβλέπονται στα άρθρα 77 και 78.»

6 Το άρθρο 6 του κανονισμού 1408/71 έχει ως εξής:

«Στο πλαίσιο του προσωπικού και του καθ' ύλη πεδίου εφαρμογής του ο παρών κανονισμός αντικαθιστά, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 7, 8 και του άρθρου 46, παράγραφος 4, οποιαδήποτε σύμβαση κοινωνικής ασφάλισης που συνδέει:

α) είτε αποκλειστικά δύο ή περισσότερα κράτη μέλη·

β) είτε δύο τουλάχιστον κράτη μέλη και ένα ή περισσότερα άλλα κράτη, εφόσον πρόκειται για περιπτώσεις στη ρύθμιση των οποίων δεν καλείται να παρέμβει φορέας ενός από τα τελευταία αυτά κράτη.»

- 7 Το άρθρο 7 του ίδιου κανονισμού, το οποίο φέρει την επικεφαλίδα «Διεθνείς διατάξεις που δεν θίγει ο παρών κανονισμός», ορίζει με την παράγραφο 2 αυτού:

«Κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 6, εξακολουθούν να ισχύουν:

[...]

- γ) οι διατάξεις των συμβάσεων κοινωνικής ασφάλισης που αναφέρονται στο παράρτημα III.»

- 8 Το παράρτημα III, μέρος Α, που φέρει την επικεφαλίδα «Διατάξεις συμβάσεων περί κοινωνικής ασφάλισης οι οποίες εξακολουθούν να εφαρμόζονται κατά παρέκκλιση του άρθρου 6 του κανονισμού (Άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού)», σημείο 35, υπό την επικεφαλίδα «Γερμανία-Αυστρία», στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71 ορίζει τα ακόλουθα:

«Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της συμβάσεως [κοινωνικής ασφάλισης μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της 22ας Δεκεμβρίου 1966 (στο εξής: γερμανοαυστριακή σύμβαση του 1966)] όσον αφορά τη γερμανική νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία τα ατυχήματα (και οι επαγγελματικές ασθένειες) που συμβαίνουν εκτός του εδάφους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και οι περίοδοι που συμπληρώνονται εκτός του εδάφους αυτής, δεν παρέχουν δικαίωμα παροχών ή παρέχουν τέτοιο δικαίωμα μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις, όταν οι δικαιούχοι κατοικούν εκτός του εδάφους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες:

- ι) η παροχή χορηγείται ήδη ή είναι απαιτητή κατά την 1η Ιανουαρίου 1994,

- ii) ο δικαιούχος είχε ήδη τη συνήθη διαμονή του στην Αυστρία πριν από την 1η Ιανουαρίου 1994, η δε καταβολή των συντάξεων που οφείλονται βάσει της ασφαλίσεως συντάξεως και ατυχήματος αρχίζει πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1994,

αυτό ισχύει και για τις περιόδους εισπραξης άλλης σύνταξης, συμπεριλαμβανομένης της σύνταξης επιζώντος, που αντικαθιστά την πρώτη, εφόσον οι περίοδοι εισπραξης ακολουθούν η μια την άλλη χωρίς διακοπή.»

- 9 Το παράρτημα III, μέρος B, που φέρει την επικεφαλίδα «Διατάξεις συμβάσεων το πεδίο εφαρμογής των οποίων δεν εκτείνεται επί όλων των προσώπων επί των οποίων εφαρμόζεται ο κανονισμός (άρθρο 3 παράγραφος 3, του κανονισμού)», σημείο 35, υπό την επικεφαλίδα «Γερμανία-Αυστρία», στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71 επαναλαμβάνει το περιεχόμενο του προαναφερθέντος παραρτήματος III, μέρος A, σημείο 35, στοιχείο ε'.

- 10 Το άρθρο 10, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71 έχει ως εξής:

«Εκτός αν ο παρών κανονισμός προβλέπει άλλως, οι εις χρήμα παροχές αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων [...] που αποκτώνται δυνάμει της νομοθεσίας ενός ή περισσότερων κρατών μελών δεν δύνανται να υποστούν καμία μείωση, τροποποίηση, αναστολή, κατάργηση, κατάσχεση επειδή ο δικαιούχος κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο, όπου ευρίσκεται ο φορέας οφειλέτης.»

- 11 Το άρθρο 10α του κανονισμού 1408/71 προβλέπει τα εξής:

«Παρά τις διατάξεις του άρθρου 10 και του τίτλου III, τα άτομα στα οποία εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός λαμβάνουν τις ειδικές εις χρήμα παροχές χωρίς

συνεισφορά της παραγράφου 2α του άρθρου 4 αποκλειστικά στο έδαφος και σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους, όπου κατοικούν, εφόσον αυτές περιλαμβάνονται στο παράρτημα IIα. Οι παροχές αυτές βαρύνουν το φορέα του τόπου κατοικίας από τον οποίο και καταβάλλονται.»

- 12 Το άρθρο 89 του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Οι ειδικές περιπτώσεις εφαρμογής των νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών αναφέρονται στο παράρτημα VI.»

- 13 Το παράρτημα VI, μέρος Γ, του κανονισμού 1408/71, υπό την επικεφαλίδα «Γερμανία», ορίζει στο σημείο 1 αυτού:

«Οι διατάξεις του άρθρου 10 του κανονισμού δεν θίγουν τις διατάξεις δυνάμει των οποίων τα ατυχήματα (και οι επαγγελματικές ασθένειες) που συμβαίνουν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, καθώς και οι περίοδοι που έχουν συμπληρωθεί εκτός αυτής, δεν συνεπάγονται καθόλου ή συνεπάγονται μόνον υπό ορισμένους όρους την πληρωμή παροχών, εφόσον οι ασφαλισμένοι κατοικούν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.»

- 14 Το άρθρο 94 του ίδιου κανονισμού, που φέρει την επικεφαλίδα «Μεταβατικές διατάξεις για τους μισθωτούς», ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός δεν δημιουργεί κανένα δικαίωμα παροχών για περίοδο προγενέστερη της 1ης Οκτωβρίου 1972 ή της ημερομηνίας εφαρμογής του στο έδαφος του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους ή σε μέρος του εδάφους αυτού του κράτους.

2. Κάθε περίοδος ασφαλίσεως, καθώς και, κατά περίπτωση, κάθε περίοδος απασχολήσεως ή κατοικίας, η οποία συμπληρώθηκε υπό τη νομοθεσία κράτους μέλους προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 ή προ της ημερομηνίας εφαρμογής του παρόντος κανονισμού στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού ή σε μέρος του εδάφους αυτού του κράτους λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων που γεννώνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού.

3. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 1, δικαίωμα γεννάται δυνάμει του παρόντος κανονισμού, ακόμη και αν αναφέρεται σε γεγονός προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 ή της ημερομηνίας εφαρμογής του στο έδαφος του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους ή σε μέρος του εδάφους αυτού του κράτους.

[...].»

Η γερμανοαυστριακή σύμβαση του 1966

- 15 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966 ορίζει τα εξής:

«Αν η παρούσα σύμβαση δεν ορίζει άλλως, οι κανονιστικές διατάξεις κράτους μέλους της συμβάσεως, σύμφωνα με τις οποίες η γέννηση του δικαιώματος επί παροχής, η χορήγηση παροχών ή η καταβολή παροχών σε χρήμα εξαρτάται από την κατοικία εντός του κράτους αυτού, δεν εφαρμόζονται επί των προβλεπομένων στο άρθρο 3 προσώπων [Γερμανοί και Αυστριακοί υπήκοοι], οι οποίοι κατοικούν εντός του ετέρου κράτους μέλους της παρούσας συμβάσεως.»

Η σύμβαση κοινωνικής ασφάλισεως μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Δημοκρατίας της Αυστρίας της 4ης Οκτωβρίου 1995

- ¹⁶ Το άρθρο 14, παράγραφος 2, στοιχείο b), της συμβάσεως κοινωνικής ασφάλισεως μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Δημοκρατίας της Αυστρίας της 4ης Οκτωβρίου 1995 (*BGBI.* 1998 II, σ. 313), που τέθηκε σε ισχύ την 1η Οκτωβρίου 1998 (*BGBI.* 1998 II, σ. 2544, στο εξής: γερμανοαυστριακή σύμβαση του 1995) έχει ως εξής:

«Οι ακόλουθες διατάξεις παραμένουν σε ισχύ:

[...]

- b) Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της [γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966], όσον αφορά τις γερμανικές διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες τα ατυχήματα (επαγγελματικές ασθένειες) που επήλθαν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και οι περίοδοι που συμπληρώθηκαν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν θεμελιώνουν δικαίωμα επί παροχής ή θεμελιώνουν τέτοιο δικαίωμα μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις, όταν οι δικαιούχοι έχουν την κατοικία τους εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες:
- i) οι παροχές χορηγήθηκαν ή ήταν απαιτητές κατά την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού στις σχέσεις μεταξύ των δύο συμβαλλομένων μερών·
 - ii) ο ενδιαφερόμενος είχε αποκτήσει συνήθη διαμονή στην Αυστρία προ της ενάρξεως ισχύος του κανονισμού στις σχέσεις μεταξύ των δύο συμβαλλομένων μερών και η καταβολή της παροχής που οφείλεται βάσει της ασφάλισεως συντάξεως και ατυχήματος αρχίζει εντός δωδεκαμήνου από της

ενάρξεως ισχύος του κανονισμού στις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων μερών· τούτο ισχύει και για τις σχετικές με άλλη σύνταξη περιόδους, περιλαμβανομένης της συντάξεως επιζώντος, εφόσον οι περίοδοι συντάξεως διαδέχονται η μία την άλλη χωρίς διακοπή.»

Ο γερμανικός κώδικας κοινωνικής ασφάλισης

- ¹⁷ Το άρθρο 110, παράγραφοι 2 και 3, του βιβλίου VI του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης — εκ του νόμου σύστημα ασφάλισης συντάξεως (Sozialgesetzbuch VI — Gesetzliche Rentenversicherung, στο εξής: SGB VI) ορίζει τα εξής:

«2) Οι δικαιούχοι που έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην αλλοδαπή λαμβάνουν τις παροχές αυτές στο μέτρο κατά το οποίο δεν ορίζουν άλλως οι κάτωθι διατάξεις περί παροχών σε δικαιούχους στην αλλοδαπή.

3) Οι διατάξεις του παρόντος τμήματος εφαρμόζονται μόνο στο μέτρο κατά το οποίο το υπερεθνικό ή διακρατικό δίκαιο δεν ορίζει άλλως.»

- ¹⁸ Το άρθρο 113 του SGB VI έχει ως εξής:

«1) Τα προσωπικά μόρια συντάξεως των δικαιούχων καθορίζονται βάσει των

1. μορίων συντάξεως που αναλογούν στις περιόδους καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί ομοσπονδιακού εδάφους·

[...]

Ως περίοδοι καταβολής εισφορών συμπληρωθείσες επί ομοσπονδιακού εδάφους νοούνται οι περίοδοι καταβολής εισφορών για τις οποίες έχουν καταβληθεί εισφορές σύμφωνα με το ομοσπονδιακό δίκαιο μετά τις 8 Μαΐου 1945, καθώς και οι περίοδοι καταβολής εισφορών που εξομοιώνονται προς τις περιόδους αυτές στο κεφάλαιο V.

2) Τα συμπληρωματικά προσωπικά μόρια συντάξεως σε σχέση με τις συντάξεις ορφανού των δικαιούχων καθορίζονται μόνο βάσει των περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί ομοσπονδιακού εδάφους.

3) Τα προσωπικά μόρια συντάξεως των δικαιούχων που δεν έχουν την υπηκοότητα κράτους εμπίπτοντος στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 λαμβάνονται υπόψη κατά ποσοστό 70 %.»

19 Το άρθρο 114 του SGB VI ορίζει τα εξής:

«1) Τα προσωπικά μόρια συντάξεως των δικαιούχων που έχουν την υπηκοότητα κράτους στο οποίο ισχύει ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 καθορίζονται περαιτέρω βάσει

1. των μορίων συντάξεως που αναλογούν στις περιόδους που δεν συνεπάγονταν την καταβολή εισφορών,

2. των συμπληρωματικών μορίων συντάξεως για τις περιόδους που συνεπάγονταν την καταβολή μειωμένων εισφορών και
3. της αφαιρέσεως μορίων συντάξεως λόγω εξισώσεως των συντάξεων στο μέτρο κατά το οποίο αντιστοιχεί στις περιόδους που δεν συνεπάγονταν την καταβολή εισφορών ή σε συμπληρωματικά μόρια συντάξεως για τις περιόδους που συνεπάγονταν την καταβολή μειωμένων εισφορών.

Προς τούτο, τα υπολογιζόμενα σύμφωνα με την πρώτη περίοδο μόρια λαμβάνονται υπόψη με βάση την αναλογία των μορίων συντάξεως για τις περιόδους καταβολής εισφορών οι οποίες συμπληρώθηκαν επί ομοσπονδιακού εδάφους και των μορίων συντάξεως που καθορίζονται βάσει των άρθρων 272, παράγραφος 1, σημείο 1, και 272, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, προς το σύνολο των μορίων συντάξεως που αναλογούν στις περιόδους καταβολής εισφορών, περιλαμβανομένων των περιόδων απασχολήσεως βάσει [του νόμου για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν δια καταβολής εισφορών στην αλλοδαπή (Fremdrentengesetz, στο εξής: FRG)].

2) Τα συμπληρωματικά προσωπικά μόρια συντάξεως σε σχέση με τις συντάξεις ορφανού των δικαιούχων που έχουν την υπηκοότητα κράτους μέλους στο οποίο ισχύει ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 καθορίζονται επιπλέον βάσει

1. των περιόδων που δεν συνεπάγονταν την καταβολή εισφορών, κατά την αναλογία που προκύπτει από την παράγραφο 1, δεύτερη περίοδος, και
2. των περιόδων που πρέπει να ληφθούν υπόψη, οι οποίες συμπληρώθηκαν στην ημεδαπή.»

- 20 Το άρθρο 247, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του κεφαλαίου V του SGB VI ορίζει τα ακόλουθα:

«Ως περίοδοι καταβολής εισφορών θεωρούνται και οι περίοδοι για τις οποίες κατεβλήθησαν υποχρεωτικές ή προαιρετικές εισφορές σύμφωνα με τους ασφαλιστικούς νόμους του Reich.»

- 21 Το άρθρο 271 του κεφαλαίου V του SGB VI ορίζει τα εξής:

«Οι περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί ομοσπονδιακού εδάφους περιλαμβάνουν και τις περιόδους για τις οποίες κατεβλήθησαν, σύμφωνα με την ασφαλιστική νομοθεσία του Reich που ίσχυε πριν από τις 9 Μαΐου 1945:

1. υποχρεωτικές εισφορές για μισθωτή ή ανεξάρτητη δραστηριότητα που ασκήθηκε στην ημεδαπή, ή
2. προαιρετικές εισφορές για την περίοδο συνήθους διαμονής στην ημεδαπή ή εκτός των αντίστοιχων πεδίων εφαρμογής των ασφαλιστικών νόμων του Reich.

Οι περίοδοι ανατροφής τέκνων (Kindererziehungszeiten) είναι περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί ομοσπονδιακού εδάφους εφόσον η ανατροφή του τέκνου έλαβε χώρα εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.»

22 Το άρθρο 272 του κεφαλαίου V του SGB VI προβλέπει τα ακόλουθα:

«1) Τα προσωπικά μόρια συντάξεως των δικαιούχων που έχουν την υπηκοότητα κράτους εμπίπτοντος στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, οι οποίοι γεννήθηκαν πριν από τις 19 Μαΐου 1950 και απέκτησαν συνήθη διαμονή στην αλλοδαπή πριν από τις 19 Μαΐου 1990, καθορίζονται επιπλέον βάσει:

1. των μορίων συντάξεως που αναλογούν στις περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του [FRG], μέχρι του ύψους των μορίων συντάξεως που αντιστοιχούν στις περιόδους καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί ομοσπονδιακού εδάφους
2. της συμπληρωματικής παροχής για τις περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του FRG, μέχρι του ύψους του ποσού της συμπληρωματικής παροχής για τις περιόδους καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί ομοσπονδιακού εδάφους
3. της αφαιρέσεως μορίων συντάξεως λόγω εξισώσεως των συντάξεων για τις περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του FRG, με βάση την αναλογία των μορίων συντάξεως που περιορίζονται με το σημείο 1 και αναλογούν στις περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του FRG προς το σύνολο των μορίων συντάξεως που αντιστοιχούν στις περιόδους αυτές και
4. των συμπληρωματικών προσωπικών μορίων συντάξεως σε σχέση με τις συντάξεις ορφανού για περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του FRG κατά την αναλογία που προκύπτει από το σημείο 3.

2) Τα μόρια συντάξεως που αντιστοιχούν στις περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του FRG, τα οποία πρέπει να ληφθούν επίσης υπόψη κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1, βάσει μορίων συντάξεως ανατολικών περιοχών, λογίζονται ως μόρια συντάξεως ανατολικών περιοχών.

3) Λογίζονται επίσης ως μόρια συντάξεως των δικαιούχων κατά την έννοια της παραγράφου 1, τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μέχρι του αριθμού των μορίων συντάξεως που αντιστοιχούν στις περιόδους καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί ομοσπονδιακού εδάφους, οι περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί του εδάφους του Reich. Κατά τον υπολογισμό των μορίων συντάξεως που αντιστοιχούν σε συμπληρωματική παροχή, σε αφαίρεση λόγω εξισώσεως των συντάξεων και σε συμπλήρωμα για σύνταξη ορφανού πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι περίοδοι καταβολής εισφορών οι οποίες συμπληρώθηκαν επί του εδάφους του Reich σαν να επρόκειτο για περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του FRG.»

23 Το άρθρο 14 του FRG ορίζει τα εξής:

«Εφόσον οι κάτωθι διατάξεις δεν ορίζουν άλλως, τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των δικαιούχων δυνάμει του παρόντος τμήματος βασίζονται στις γενικές διατάξεις που εφαρμόζονται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.»

Οι διαφορές των κυρίων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

Η υπόθεση C-396/05

24 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η D. Habelt, Γερμανίδα υπήκοος, γεννήθηκε στις 30 Ιανουαρίου 1923 στο Eulau (Jilové) της Σουδητίας, που αποτελούσε τότε τμήμα της Τσεχοσλοβακίας και σήμερα της Τσεχικής Δημοκρατίας.

- 25 Η D. Habelt εργάστηκε στο Eulau από τον Ιανουάριο του 1939 μέχρι τον Μάιο του 1946. Για την περίοδο από 1ης Ιανουαρίου 1939 μέχρι 30ής Απριλίου 1945 κατέβαλε υποχρεωτικές εισφορές σύμφωνα με τους νόμους του γερμανικού Reich περί ασφαλίσεως γήρατος, ήτοι τον νόμο περί συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως των υπαλλήλων (Angestelltenversicherungsgesetz), στη Reichsversicherungsanstalt für Angestellte (υπηρεσία του Reich για την ασφάλιση γήρατος των υπαλλήλων, στο εξής: RfA). Η υπηρεσία αυτή, η οποία ήταν εγκατεστημένη στο Βερολίνο, αποτελούσε, κατόπιν της προσαρτήσεως της Σουδητίας από το γερμανικό Reich, τον αρμόδιο ασφαλιστικό οργανισμό. Από τις 5 Μαΐου 1945 μέχρι τις 13 Μαΐου 1946 η D. Habelt υπαγόταν σε υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση στην Τσεχοσλοβακία. Μετά την απέλασή της από τη Σουδητία εγκαταστάθηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.
- 26 Από 1ης Φεβρουαρίου 1988 η D. Habelt λαμβάνει σύνταξη γήρατος από τον Bundesversicherungsanstalt für Angestellte (ομοσπονδιακός ασφαλιστικός οργανισμός των υπαλλήλων, στο εξής: Bundesversicherungsanstalt), νυν, από τον Οκτώβριο του 2005, Rentenversicherung. Η σύνταξη αυτή αρχικώς θεμελιωνόταν, πλέον των περιόδων ανατροφής τέκνων και των προαιρετικών εισφορών, επί των υποχρεωτικών εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως που είχαν καταβληθεί λόγω της δραστηριότητας που είχε ασκήσει η ενδιαφερόμενη στη Σουδητία μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1939 και 30ής Απριλίου 1945, καθώς και επί των περιόδων καταβολής εισφορών που είχαν συμπληρωθεί στην αλλοδαπή σύμφωνα με τον FRG λόγω της υποκείμενης σε υποχρεωτική ασφάλιση δραστηριότητας που είχε ασκήσει στην Τσεχοσλοβακία μεταξύ 5ης Μαΐου 1945 και 13ης Μαΐου 1946.
- 27 Κατόπιν της μετοικήσεως της D. Habelt στο Βέλγιο την 1η Αυγούστου 2001, ο Bundesversicherungsanstalt αποφάσισε να προβεί σε επανυπολογισμό της συντάξεως της ενδιαφερομένης και της χορήγησε, από 1ης Δεκεμβρίου 2001, ακαθάριστη μηνιαία σύνταξη 204,50 γερμανικών μάρκων (DEM) (104,56 ευρώ), ήτοι 438,05 DEM (223,96 ευρώ) λιγότερα από τη μηνιαία σύνταξη που ελάμβανε έως τότε.
- 28 Η διοικητική προσφυγή που άσκησε η D. Habelt κατά της αποφάσεως περί επανυπολογισμού της συντάξεώς της απορρίφθηκε από τον Bundesversicherungsanstalt. Κατά τον οργανισμό αυτόν, σε περίπτωση καταβολής συντάξεως λόγω της

εκ του νόμου ασφαλίσεως γήρατος σε δικαιούχο που έχει συνήθη διαμονή στην αλλοδαπή, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές διατάξεις επί του θέματος που προβλέπονται στο άρθρο 113, παράγραφος 1, σημείο 1, του SGB VI. Κατά τη διάταξη αυτή, τα προσωπικά μόρια συντάξεως των υποκειμένων σε ασφάλιση προσώπων τρέπονται σε μόρια συντάξεως για τις περιόδους καταβολής εισφορών επί του γερμανικού εδάφους, ήτοι τις περιόδους καταβολής εισφορών για τις οποίες κατεβλήθησαν εισφορές δυνάμει του γερμανικού δικαίου που ίσχυσε μετά το 1945 και τις περιόδους καταβολής εισφορών που εξομοιούνται προς αυτές με το κεφάλαιο V του SGB VI.

29 Ο Bundesversicherungsanstalt έκρινε, ως εκ τούτου, ότι δεδομένου ότι οι περίοδοι καταβολής εισφορών που είχε συμπληρώσει η ενδιαφερόμενη μεταξύ Ιανουαρίου 1939 και Απριλίου 1945 λόγω απασχολήσεως στη Σουδητία δεν είχαν καταβληθεί βάσει του ισχύσαντος μετά το 1945 γερμανικού δικαίου, έπρεπε να ληφθεί υπόψη το άρθρο 271 του SGB VI το οποίο καθορίζει ποιες καταβληθείσες πριν από τις 9 Μαΐου 1945 εισφορές πρέπει να θεωρούνται ως περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας κατά την έννοια του άρθρου 113, παράγραφος 1, σημείο 1, του SGB VI.

30 Συναφώς, ο Bundesversicherungsanstalt επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 271 του SGB VI, περίοδοι καταβολής εισφορών συμπληρωθείσες επί του γερμανικού εδάφους είναι και οι περίοδοι για τις οποίες, δυνάμει των ισχυσάντων προ της 9ης Μαΐου 1945 νόμων του Reich περί ασφαλίσεως γήρατος, κατεβλήθησαν υποχρεωτικές εισφορές για απασχόληση ή μη μισθωτή δραστηριότητα στη Γερμανία. Ως «Γερμανία» όμως δεν πρέπει να νοείται το πεδίο εφαρμογής των ασφαλιστικών νόμων του Reich, αλλά μόνο το έδαφος της νυν Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Συνεπώς, οι υποχρεωτικές εισφορές που κατεβλήθησαν δυνάμει των νόμων του Reich περί ασφαλίσεως γήρατος για απασχόληση ή μη μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος όπου ίσχυαν οι νόμοι αυτοί, πλην όμως εκτός της νυν Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, δεν αποτελούν εισφορές καταβληθείσες επί του γερμανικού εδάφους. Τέτοια είναι η περίπτωση των εισφορών που κατέβαλε η D. Habelt μεταξύ Ιανουαρίου 1939 και Απριλίου 1945 κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας του Reich, δεδομένου ότι η Σουδητία δεν ευρίσκεται στη νυν Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

- 31 Περαιτέρω, ο Bundesversicherungsanstalt εκτιμά ότι η D. Habelt δεν μπορεί να επικαλεσθεί ούτε το άρθρο 272 του SGB VI, καθόσον άρχισε να διαμένει συνήθως στην αλλοδαπή μετά τις 19 Μαΐου 1990.
- 32 Κατόπιν της αποφάσεως αυτής περί απορρίψεως της διοικητικής προσφυγής της, η D. Habelt προσέφυγε στις 23 Μαρτίου 2002 ενώπιον του Sozialgericht Berlin. Σε απάντηση ερωτήματος του δικαστηρίου αυτού, το οποίο αφορούσε την επιρροή που ασκεί στην κατάσταση της D. Habelt το γεγονός ότι η Σουδητία περιλαμβάνεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση από 1ης Μαΐου 2004, η Bundesversicherungsanstalt δήλωσε ότι η προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ένωση δεν μεταβάλλει την επίδικη κατάσταση. Σύμφωνα με το παράρτημα VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71, καμία παροχή δεν μπορεί να καταβληθεί σε κράτος μέλος βάσει μορίων συντάξεως για τις περιόδους καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισεως ή για τις περιόδους που συμπληρώθηκαν σύμφωνα με τον FRG.
- 33 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επίμαχη στις κύριες δίκες κατάσταση εμπίπτει στο προσωπικό, υλικό και χρονικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.
- 34 Το Sozialgericht Berlin, μη ευρίσκοντας καμία δικαιολογία για τον επίμαχο περιορισμό της αρχής της εξαγωγιμότητας των παροχών κοινωνικής ασφάλισεως, την οποία εγγυάται η Συνθήκη ΕΚ, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συμβιβάζεται η διάταξη του παραρτήματος VI, μέρος Δ (πρώην Γ) [υπό την επικεφαλίδα] “Γερμανία”, του κανονισμού 1408/71 [...] με το ανώτερης τυπικής ισχύος κοινοτικό δίκαιο, ιδίως δε με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας —εν προκειμένω, με την επιταγή του άρθρου 42 [ΕΚ] περί εξαγωγής των παροχών—, στο μέτρο κατά το οποίο αποκλείει την καταβολή συντάξεων βάσει περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί του εδάφους του Reich;»

Η υπόθεση C-419/05

- 35 Η M. Möser, η οποία έχει γερμανική ιθαγένεια, γεννήθηκε στις 2 Ιανουαρίου 1923 στο Pniewo της Πομερανίας. Διέφυγε από τη ρωσική ζώνη κατοχής το 1946 προκειμένου να εγκατασταθεί στο έδαφος της νυν Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, όπου λαμβάνει, από 1ης Φεβρουαρίου 1988, σύνταξη γήρατος από τον Bundesversicherungsanstalt. Αρχικώς, η σύνταξη αυτή υπολογιζόταν, ιδίως, βάσει των περιόδων υποχρεωτικής καταβολής εισφορών που είχε συμπληρώσει η ενδιαφερόμενη από 1ης Απριλίου 1937 μέχρι 1ης Φεβρουαρίου 1945 λόγω δραστηριοτήτων που είχε ασκήσει στην Πομερανία, επί τμήματος του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισης, το οποίο ανήκει σήμερα στη Δημοκρατία της Πολωνίας.
- 36 Κατόπιν της μετοικήσεως της M. Möser στην Ισπανία, την 1η Ιουλίου 2001, έλαβε χώρα επανυπολογισμός της συντάξεώς της γήρατος με ισχύ από 1ης Σεπτεμβρίου 2001. Η εκ του υπολογισμού αυτού προκύψασα μείωση κατά 143,15 ευρώ της συντάξεως αυτής αιτιολογήθηκε με το γεγονός ότι, καθόσον η ενδιαφερόμενη κατοικεί στην αλλοδαπή, οι περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν εκτός της νυν Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη. Από 1ης Ιουνίου 2004, η M. Möser κατοικεί στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 37 Έπειτα από διάφορες απόπειρες να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως επί διοικητικής προσφυγής, η M. Möser άσκησε, στις 17 Μαΐου 2002, προσφυγή κατά παραλείψεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Με απόφαση της 14ης Ιουλίου 2003, ο Bundesversicherungsanstalt απέρριψε τη διοικητική προσφυγή της.
- 38 Στις 9 Αυγούστου 2003, η M. Möser προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ζητώντας την ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως. Το δικαστήριο αυτό, βάσει των ίδιων εκτιμήσεων με εκείνες που αναπτύχθηκαν στην υπόθεση C-396/05 και έχοντας διαπιστώσει ότι η ενδιαφερόμενη δεν είχε δικαίωμα καταβολής συντάξεως γήρατος ούτε βάσει του πολωνικού συστήματος ασφαλίσεως συντάξεως, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα πανομοιότυπο με εκείνο που είχε υποβληθεί στο Δικαστήριο στην υπόθεση C-396/05.

Η υπόθεση C-450/05

- 39 Ο P. Wachter γεννήθηκε στη Ρουμανία το 1936. Έχει την αυστριακή ιθαγένεια και απολαμβάνει του καθεστώτος του εκτοπισθέντος (εκπατρισθέντος) κατά την έννοια του γερμανικού νόμου περί εκτοπισθέντων και προσφύγων (Bundesvertriebenengesetz, στο εξής: BVG).
- 40 Το 1970 εγκατέλειψε τη Ρουμανία προκειμένου να εγκατασταθεί και να εργασθεί στην Αυστρία, όπου κατοικεί έκτοτε. Τον Νοέμβριο του 1995, ο Bundesversicherungsanstalt αναγνώρισε, κατ' εφαρμογήν του FRG, τις περιόδους απασχολήσεως και καταβολής εισφορών που είχε συμπληρώσει ο P. Wachter στη Ρουμανία, από τον Σεπτέμβριο του 1953 μέχρι τον Οκτώβριο του 1970, ως περιόδους υποχρεωτικής καταβολής εισφορών στο πλαίσιο της γερμανικής ασφαλίσεως γήρατος, δεδομένου ότι ο ενδιαφερόμενος απολαμβάνει του καθεστώτος του εκτοπισθέντος κατά την έννοια του BVG.
- 41 Τον Ιούνιο του 1999, ο P. Wachter υπέβαλε αίτηση για την καταβολή συντάξεως γήρατος από 1ης Αυγούστου 1999, ημερομηνία κατά την οποία συμπλήρωνε τα 63 έτη. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι οι περίοδοι καταβολής εισφορών που είχαν συμπληρωθεί σε αλλοδαπό οργανισμό και δημιουργούν δικαίωμα συντάξεως υπό τους προβλεπόμενους στον FRG όρους δεν μπορούν να συνεπάγονται την καταβολή συντάξεως στην αλλοδαπή. Οι κοινοτικοί κανονισμοί που αντικατέστησαν τη γερμανοαυστριακή σύμβαση του 1966 δεν ορίζουν διαφορετικά.
- 42 Η προσφυγή που άσκησε ο P. Wachter κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Sozialgericht Berlin απορρίφθηκε με απόφαση της 9ης Ιουλίου 2001.
- 43 Προς στήριξη της εφέσεως που άσκησε ενώπιον του Landessozialgericht Berlin-Brandenburg, ο P. Wachter προβάλλει ότι, δυνάμει της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966, απολάμβανε μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993, ως Αυστριακός

υπήκοος ο οποίος ζούσε στην Αυστρία, του ίδιου καθεστώτος με Γερμανό υπήκοο ο οποίος ζούσε στη Γερμανία. Επειδή όμως η σύμβαση αυτή καταργήθηκε με τον κανονισμό 1408/71 από 1ης Ιανουαρίου 1994, η αρχή της εδαφικής εξομοίωσης την οποία προέβλεπε δεν εφαρμόζεται πλέον παρά μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις τις οποίες αυτός δεν πληροί [παράρτημα III, μέρη Α' και Β', σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71, και παράρτημα VI, μέρος Γ', σημείο 1, του κανονισμού αυτού].

- 44 Ο P. Wachter προβάλλει ότι η εφαρμογή του κανονισμού 1408/71 είχε ως συνέπεια να τον περιαγάγει σε λιγότερο ευνοϊκή θέση από εκείνη που κατείχε προηγουμένως. Η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων απαγορεύει μια τέτοια συνέπεια.
- 45 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το εφαρμοστέο γερμανικό δίκαιο, οι συντάξεις που οφείλονται λόγω των περιόδων που εμπίπτουν στον FRG δεν μπορούν να καταβάλλονται στην αλλοδαπή, αλλά ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966 προέβλεπε την καταβολή στην αλλοδαπή συντάξεων που θεμελιώνονταν σε περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του FRG. Η αρχή της εδαφικής εξομοίωσης εφαρμόζοταν επομένως χωρίς περιορισμό, καθόσον η σύμβαση αυτή ματαιώνει την εφαρμογή των διατάξεων της γερμανικής νομοθεσίας που εμποδίζουν σε μια τέτοια περίπτωση τη μεταφορά συντάξεων στην αλλοδαπή (άρθρα 110, παράγραφος 2, 113, παράγραφος 1, και 272 του SGB VI).
- 46 Διερωτάται αν η εφαρμογή στη Δημοκρατία της Αυστρίας, από 1ης Ιανουαρίου 1994 του κανονισμού 1408/71, ο οποίος καταργεί αυτομάτως όλες τις διμερείς συμβάσεις, συμβιβάζεται με το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας που εγγυάται η Συνθήκη.
- 47 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι το άρθρο 10 του κανονισμού 1408/71 προβλέπει, ασφαλώς, εδαφική εξομοίωση. Αυτή όμως αναιρείται εκ νέου από τις διατάξεις του παραρτήματος VI, τίτλος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71, όσον

αφορά τις περιόδους καταβολής εισφορών που έχουν συμπληρωθεί επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφαλίσεως καθώς και τις περιόδους που έχουν συμπληρωθεί βάσει του FRG.

48 Υφίσταται ωστόσο μια εξαίρεση από τον περιορισμό αυτόν της αρχής της εξαγωγιμότητας των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, που αφορά ακριβώς το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966. Ειδικότερα, οι διατάξεις του παραρτήματος III, μέρη Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71 απαριθμούν, αντιστοίχως, τις διατάξεις συμβάσεων περί κοινωνικής ασφάλισης οι οποίες εξακολουθούν να εφαρμόζονται κατά παρέκκλιση του άρθρου 6 του κανονισμού αυτού και τις διατάξεις των ιδίων συμβάσεων που παραμένουν σε ισχύ, το πεδίο εφαρμογής των οποίων δεν εκτείνεται επί όλων των προσώπων επί των οποίων εφαρμόζεται ο εν λόγω κανονισμός. Ο P. Wachter δεν πληροί όμως τις προβλεπόμενες σε αυτές προϋποθέσεις για να μπορεί να επικαλεσθεί την υπαγωγή του στη γερμανοαυστριακή σύμβαση του 1966.

49 Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, δεν αποκλείεται οι διατάξεις των παραρτημάτων III, μέρη Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', και VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 να αντιβαίνουν, τουλάχιστον σε μια κατάσταση όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, στην αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και, ιδίως, στην προβλεπόμενη στο άρθρο 42 ΕΚ αρχή της εξαγωγιμότητας των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, δεδομένου ότι έχουν ως αποτέλεσμα να απαγορεύουν την καταβολή προς τον ενδιαφερόμενο της συντάξεως γήρατος σε άλλο κράτος μέλος εφόσον η σύνταξη αυτή θεμελιώνεται αποκλειστικά σε περιόδους καταβολής εισφορών που έχουν συμπληρωθεί βάσει του FRG.

50 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landessozialgericht Berlin-Brandenburg αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συμβιβάζονται τα παραρτήματα III, μέρη Α και Β, σημείο 35 [υπό την επικεφαλίδα] “Γερμανία-Αυστρία”, στοιχείο ε', και VI, μέρος Γ, [υπό την επικεφαλίδα] “Γερμανία”, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 με τους ανώτερης

τυπικής ισχύος κανόνες του κοινοτικού δικαίου, ειδικότερα δε με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας που κατοχυρώνει το άρθρο 39 ΕΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 42 ΕΚ;»

- 51 Με επιστολή που κατατέθηκε στις 3 Φεβρουαρίου 2006, το αιτούν δικαστήριο παρέσχε τις ακόλουθες διευκρινίσεις σε σχέση με το προδικαστικό ερώτημα:

- «1. Το παράρτημα ΙΙΙ, μέρη Α και Β, σημείο 35 [υπό την επικεφαλίδα] “Γερμανία-Αυστρία”, στοιχείο ε’, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 —νυν σημείο 83 κατόπιν αναριθμήσεως των παραρτημάτων του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 έπειτα από τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ενώσεως την 1η Μαΐου 2004— νοείται ως είχε προ της ενάρξεως ισχύος του κανονισμού (ΕΚ) 647/2005, την 5η Μαΐου 2005. Ο κανόνας του παραρτήματος αντιστοιχεί στο άρθρο 14, παράγραφος 2, στοιχείο b, της [γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1995], στο οποίο επίσης αναφέρεται το προδικαστικό ερώτημα σε σχέση με την ισχύουσα το 1999 (συμπλήρωση του 63ου έτους της ηλικίας) νομική κατάσταση.
2. Το παράρτημα VI, μέρος Γ, [υπό την επικεφαλίδα] “Γερμανία”, σημείο 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 αντιστοιχεί στο παράρτημα VI, μέρος Δ, [υπό την επικεφαλίδα] “Γερμανία”, σημείο 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, σύμφωνα με την αναρίθμηση που διενεργήθηκε κατόπιν της από 1η Μαΐου 2004 διευρύνσεως της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-396/05 και C-419/05

- 52 Σύμφωνα με το παράρτημα VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71, το άρθρο 10 του κανονισμού αυτού, το οποίο θεσπίζει την αρχή της άρσεως των

ρητρών κατοικίας, δεν θίγει τις διατάξεις δυνάμει των οποίων οι περίοδοι που έχουν συμπληρωθεί εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν συνεπάγονται καθόλου ή συνεπάγονται μόνον υπό ορισμένους όρους την πληρωμή παροχών, εφόσον οι ασφαλισμένοι κατοικούν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

- 53 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσία, αν οι διατάξεις του παραρτήματος VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 συμβιβάζονται με την ελευθερία κυκλοφορίας των προσώπων, και ιδίως με το άρθρο 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν, μεταξύ 1937 και 1945, επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία ευρίσκονταν όμως εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί εντός του κράτους μέλους αυτού.
- 54 Πρέπει κατ' αρχάς να εξετασθεί αν μια κατάσταση όπως αυτή των προσφευγουσών των κυρίων δικών εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.
- 55 Επιβάλλεται εξαρχής η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με το άρθρο 94, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, πρόσωπα ευρισκόμενα στη θέση των D. Habelt και M. Möser μπορούν να επικαλεστούν τη λήψη υπόψη, για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων που γεννώνται σύμφωνα με τον κανονισμό αυτόν, εν προκειμένω από 1ης Φεβρουαρίου 1988, οποιασδήποτε περιόδου ασφάλισης, απασχολήσεως ή κατοικίας διανυθείσας υπό τη γερμανική νομοθεσία πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του κανονισμού αυτού (βλ. επ' αυτού, μεταξύ άλλων, απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2002, C-28/00, Kaufer, Συλλογή 2002, σ. I-1343, σκέψεις 22 και 46).
- 56 Δεν αμφισβητείται, περαιτέρω, ότι οι D. Habelt και M. Möser, οι οποίες είναι εργαζόμενες που έχουν συνταξιοδοτηθεί και υπάγονται στο γερμανικό σύστημα

κοινωνικής ασφαλίσεως, εμπίπτουν στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, όπως καθορίζεται με το άρθρο 2, παράγραφος 1, αυτού, σύμφωνα με το οποίο ο κανονισμός αυτός ισχύει, μεταξύ άλλων, «για μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων από τα κράτη μέλη και είναι υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη».

57 Ειδικότερα, σύμφωνα με τη νομολογία του δικαστηρίου, οι δικαιούχοι συντάξεως βάσει της νομοθεσίας ενός ή περισσότερων κρατών μελών, έστω και αν δεν ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα, εμπίπτουν, λόγω της υπαγωγής τους σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, στις διατάξεις του κανονισμού 1408/71 περί των εργαζομένων (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 5ης Μαρτίου 1998, C-194/96, Kulzer, Συλλογή 1998, σ. I-895, σκέψη 24).

58 Η Rentenversicherung και η Γερμανική Κυβέρνηση αμφισβητούν ωστόσο το ότι οι επίδικες παροχές εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71. Υποστηρίζουν ότι οι εν λόγω παροχές συνδέονται «[με] τα συστήματα παροχών υπέρ θυμάτων του πολέμου ή των συνεπειών του» τα οποία εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 4, αυτού. Παραπέμπουν, συναφώς, στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 31ης Μαρτίου 1977, 79/76, Fossi (Συλλογή τόμος 1977, σ. 189), και της 22ας Φεβρουαρίου 1979, 144/78, Tinelli (Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 401), που επιβεβαίωσαν το κύρος της εξαιρέσεως παροχών όπως οι επίδικες στις κύριες δίκες από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.

59 Κατά τη Rentenversicherung και τη Γερμανική Κυβέρνηση, με τις αποφάσεις αυτές, οι οποίες αφορούσαν συντάξεις από ατυχήματα και παροχές αναπηρίας σε σχέση με περιόδους καταβολής εισφορών που είχαν συμπληρωθεί πριν από το 1945 επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφαλίσεως, τα οποία ευρίσκονταν όμως εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συντάξεις αυτές δεν έπρεπε να θεωρούνται ως εμπίπτουσες στην κοινωνική ασφάλιση. Προς τούτο, έλαβε υπόψη του ότι οι αρμόδιοι ασφαλιστικοί φορείς στους οποίους υπάγονταν τα πρόσωπα τα οποία αφορούσε η επίμαχη νομοθεσία δεν υφίσταντο πλέον ή ευρίσκονταν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ότι η γερμανική νομοθεσία περί της οποίας επρόκειτο είχε ως σκοπό να απαμβλύνει

ορισμένες καταστάσεις που δημιουργήθηκαν συνεπεία γεγονότων που συνδέονταν με το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, και τέλος ότι η καταβολή των επίδικων παροχών στους ημεδαπούς γινόταν κατά διακριτική ευχέρεια εφόσον αυτοί κατοικούσαν στην αλλοδαπή.

60 Πάντα σύμφωνα με την Rentenversicherung και τη Γερμανική Κυβέρνηση, οι εκτιμήσεις αυτές εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα. Οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης της εποχής εκείνης, μεταξύ των οποίων η RfA, διαλύθηκαν κατόπιν εδαφικών μεταβολών και μετακινήσεων πληθυσμών κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και τα αναλογούντα στις περιόδους αυτές δικαιώματα δεν μπορούν πλέον να ασκηθούν στο πλαίσιο των οργανισμών αυτών. Οι σχετικές διατάξεις του SGB VI, ιδίως τα άρθρα 271 και 272, αυτού συνιστούν ειδική νομοθεσία αφορώσα τις συνέπειες του εν λόγω πολέμου. Οι απορρέουσες από τις περιόδους αυτές παροχές συντάξεως είναι παροχές στις οποίες η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας προβαίνει λόγω της ιστορικής ευθύνης της· πράττοντας τούτο, το κράτος μέλος αυτό προσέδιδε πάντοτε προσοχή στο να διαμένουν οι ενδιαφερόμενοι συνήθως στη Γερμανία και να διατηρούν την κατοικία τους στη Γερμανία κατά τον χρόνο συνταξιοδοτήσεως.

61 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

62 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 1408/71, αυτός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης σε σχέση με τις παροχές γήρατος και επιζώντων, ως παροχές κοινωνικής ασφάλισης.

63 Μια παροχή μπορεί να θεωρηθεί ως παροχή κοινωνικής ασφάλισης εφόσον χορηγείται στους δικαιούχους χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών, βάσει νομοθετικώς καθοριζόμενης καταστάσεως, και εφόσον αφορά κάποιον από τους ρητώς απαριθμούμενους στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 κινδύνους (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2006, C-286/03, Hosse, Συλλογή 2006, σ. I-1771, σκέψη 37).

- 64 Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο σκοπός των άρθρων 39 και 42 ΕΚ δεν θα επιτυγχανόταν αν οι εργαζόμενοι αναγκάζονταν, λόγω της ασκήσεως του δικαιώματός τους της ελεύθερης κυκλοφορίας, να απολέσουν πλεονεκτήματα στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης που τους διασφαλίζει η νομοθεσία κράτους μέλους, ιδίως εφόσον τα πλεονεκτήματα αυτά αποτελούν την αντιπαροχή εισφορών που έχουν καταβάλει (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 8ης Μαρτίου 2001, C-215/99, Jauch, Συλλογή 2001, σ. I-1901, σκέψη 20).
- 65 Στον κοινοτικό νομοθέτη επιτρέπεται ασφαλώς να θεσπίσει, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 42 ΕΚ, διατάξεις περί εξαιρέσεως κάποιων συγκεκριμένων παροχών από το πεδίο ισχύος των μέτρων αυτών εφαρμογής. Τέτοιες διατάξεις, όπως αυτές που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 4, του κανονισμού 1408/71, πρέπει όμως να ερμηνεύονται στενά (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Hosse, σκέψη 37). Τούτο σημαίνει ότι μπορούν να εφαρμόζονται μόνο επί παροχών που ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις που καθορίζουν. Το άρθρο 4, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του τα συστήματα παροχών υπέρ θυμάτων του πολέμου ή των συνεπειών του.
- 66 Όπως συνάγεται από τις αποφάσεις περί παραπομπής, από το άρθρο 247, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του SGB VI προκύπτει ότι οι περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπλήρωσαν οι προσφεύγουσες των κυρίων δικών επί των τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισης κατά τις επίδικες στις κύριες δίκες περιόδους δεν αναγνωρίστηκαν ως τέτοιες λόγω του πολέμου, αλλά διότι κατεβλήθησαν εισφορές δυνάμει των γερμανικών νόμων περί ασφαλίσεως γήρατος. Οι επίδικες παροχές χρηματοδοτούνται, όπως και οι συντάξεις που θεμελιώνονται σε περιόδους που συμπληρώθηκαν εντός της νυν Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, από τις εισφορές των ασφαλισμένων που ασκούν τώρα μια δραστηριότητα (άρθρο 153 του SGB VI).
- 67 Περαιτέρω, η καταβολή τέτοιων παροχών σε δικαιούχους που κατοικούν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν πραγματοποιείται κατά διακριτική

ευχέρεια, έστω και μόνον καθόσον το άρθρο 272, παράγραφοι 1 και 3, του SGB VI ορίζει ότι οι συντάξεις δυνάμει περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί των τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισεως καταβάλλονται, κατά γενικό κανόνα, στην αλλοδαπή εφόσον οι δικαιούχοι γεννήθηκαν πριν από τις 19 Μαΐου 1950 και απέκτησαν συνήθη διαμονή στην αλλοδαπή πριν από τις 19 Μαΐου 1990.

- 68 Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού τους και των προϋποθέσεων χορηγήσεώς τους, παροχές όπως οι επίδικες στις κύριες δίκες δεν μπορούν να θεωρηθούν ως προβλεπόμενες στο άρθρο 4, παράγραφος 4, του κανονισμού 1408/71 παροχές υπέρ θυμάτων του πολέμου ή των συνεπειών του.
- 69 Συνεπώς, τέτοιες παροχές πρέπει να θεωρούνται, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών που επισημάνθηκαν με τις σκέψεις 66 και 67 της παρούσας αποφάσεως, ως παροχές γήρατος και επιζώντων κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 1408/71.
- 70 Αντιθέτως προς την άποψη που υποστηρίζουν η Rentenversicherung και η Γερμανική Κυβέρνηση, το γεγονός ότι η RfA εξαφανίστηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο δεν μεταβάλλει το συμπέρασμα αυτό, τούτο δε ανεξαρτήτως του τι συνέβη στο κεφάλαιο που είχε συγκεντρώσει η RfA και στα αγαθά της, αφ' ης στιγμής δεν αμφισβητείται ότι κατεβλήθησαν εισφορές σύμφωνα με τους γερμανικούς νόμους περί ασφαλίσεως γήρατος κατά την έννοια άρθρου 247, παράγραφος 3, σημείο 1, του SGB VI.
- 71 Επιπλέον, η επίδικη ρήτρα κατοικίας δεν ισχύει για πρόσωπα τα οποία, κατά τη διάρκεια των επίδικων περιόδων, ήταν, όπως οι προσφεύγουσες των κυρίων δικών, ασφαλισμένα στη RfA αλλά, σε αντίθεση με αυτές, είχαν την κατοικία τους στο έδαφος της νυν Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, μολονότι και στις δύο περιπτώσεις έχουν καταβληθεί εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως στη RfA που εξαφανίστηκε εν τω μεταξύ.

- 72 Το συμπέρασμα που διατυπώνεται στη σκέψη 69 της παρούσας αποφάσεως επιβεβαιώνεται από τη δήλωση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δυνάμει του άρθρου 5 του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ 2003, C 210, σ. 1), όπου στο σημείο I, σχετικά με τις νομοθεσίες και τα συστήματα που αφορά το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού αυτού, αναφέρεται, στο μέρος 3, στοιχείο α', ως προς το εκ του νόμου σύστημα συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως, ο «κώδικας κοινωνικής νομοθεσίας, βιβλίο έκτο, της 18ης Δεκεμβρίου 1989», στον οποίο περιλαμβάνεται το άρθρο 247 του SGB VI.
- 73 Στο μέτρο κατά το οποίο η κατάσταση των προσφευγουσών των κυρίων δικών εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, πρέπει να επισημανθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 10 του κανονισμού αυτού, η άρση των ρητρών κατοικίας διασφαλίζεται «[ε]κτός αν ο παρών κανονισμός προβλέπει άλλως».
- 74 Όπως διαπιστώθηκε προηγουμένως, το παράρτημα VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 προβλέπει ακριβώς ότι οι διατάξεις του άρθρου 10 του ίδιου κανονισμού δεν θίγουν τις διατάξεις δυνάμει των οποίων οι περίοδοι που έχουν συμπληρωθεί εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν συνεπάγονται καθόλου ή συνεπάγονται μόνον υπό ορισμένες συνθήκες την πληρωμή παροχών, εφόσον οι ασφαλισμένοι κατοικούν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.
- 75 Πρέπει επομένως να εξετασθεί, δεύτερον, αν, όπως ερωτά το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 42 ΕΚ είναι αντίθετο προς την εν λόγω διάταξη του παραρτήματος VI, καθόσον η διάταξη αυτή επιτρέπει να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές των κυρίων δικών, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί των τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφαλίσεως από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.
- 76 Δεν αμφισβητείται, στις υποθέσεις των κυρίων δικών, ότι η μεταφορά της κατοικίας των ενδιαφερομένων σε κράτος μέλος διαφορετικό από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε ως συνέπεια μια ουσιώδη μείωση του ποσού της συντάξεώς τους γήρατος.

77 Η Rentenversicherung και η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι το εμπόδιο που δημιουργείται για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων δικαιολογείται στο μέτρο κατά το οποίο σκοπεί στο να διασφαλίσει την κοινωνική ένταξη στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας των προσφύγων από τα πρώην ανατολικά εδάφη και επίσης επιτρέπει στο κράτος μέλος αυτό να προφυλαχθεί από δυσχερείς στην υπέρβασή τους οικονομικές συνέπειες κατόπιν της εξαφάνισης της RfA λόγω του αριθμού των εν δυνάμει δικαιούχων που είναι σχεδόν αδύνατον να ελεγχθεί λόγω του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, κατά τη διάρκεια του οποίου μεγάλα τμήματα της ανατολικής Ευρώπης ευρίσκονταν υπό γερμανική κυριαρχία. Η ομάδα αυτή προσώπων δεν μπορεί να οριοθετηθεί ευλόγως βάσει αντικειμενικού κριτηρίου άλλου από εκείνο της κατοικίας.

78 Πρέπει να επισημανθεί ότι οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71 περί της άρσεως των ρητρών κατοικίας συνιστούν μέτρα εφαρμογής του άρθρου 42 ΕΚ τα οποία λαμβάνονται για την εγκαθίδρυση, στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων που εγγυάται το άρθρο 39 ΕΚ (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Jauch, σκέψη 20, και απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2007, C-287/05, Hendrix, Συλλογή 2007, σ. I-6909, σκέψη 52). Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71 οι οποίες σκοπούν στη διασφάλιση του ευεργετήματος των παροχών κοινωνικής ασφάλισης και βαρύνουν το αρμόδιο κράτος, ακόμα και όταν ο ασφαλισμένος, ο οποίος εργάστηκε αποκλειστικά στο κράτος καταγωγής του, κατοικεί ή μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, συμβάλλουν ασφαλώς στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, δυνάμει του άρθρου 39 ΕΚ, αλλά και των πολιτών της Ενώσεως, εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, δυνάμει του άρθρου 18 ΕΚ (βλ. επ' αυτού, μεταξύ άλλων, απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2000, C-135/99, Elsen, Συλλογή 2000, σ. I-10409, σκέψη 35).

79 Όπως επισήμανε ορθώς η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η άρνηση των γερμανικών αρχών να λάβουν υπόψη τους, για τους σκοπούς του υπολογισμού των παροχών γήρατος, τις εισφορές που κατέβαλαν οι προσφεύγουσες των κυρίων δικών κατά τις επίδικες περιόδους, καθιστά προδήλως δυσχερέστερη ή και εμποδίζει την άσκηση, από τις ενδιαφερόμενες, του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας στο εσωτερικό της Ενώσεως και συνιστά επομένως εμπόδιο στην ελευθερία αυτή.

80 Πρέπει να εξετασθεί αν μια τέτοια άρνηση μπορεί να δικαιολογείται αντικειμενικά.

81 Σε ό,τι αφορά τις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά που αναφέρονται στο παράρτημα II α του κανονισμού 1408/71, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι στον κοινοτικό νομοθέτη επιτρέπεται να θεσπίσει, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 42 ΕΚ, διατάξεις παρεκκλίνουσες από την αρχή της εξαγωγιμότητας των παροχών κοινωνικής ασφάλισης. Ειδικότερα, όπως έχει δεχθεί το Δικαστήριο, προϋπόθεση κατοικίας στο κράτος του αρμόδιου φορέα μπορεί να επιβάλλεται θεμιτώς για τη χορήγηση παροχών συνδεομένων στενά με το κοινωνικό περιβάλλον (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, 313/86, Lenoir, Συλλογή 1988, σ. 5391, σκέψη 16, της 4ης Νοεμβρίου 1997, C-20/96, Snares, Συλλογή 1997, σ. I-6057, σκέψη 42, και της 6ης Ιουλίου 2006, C-154/05, Kersbergen-Lap και Dams-Schirper, Συλλογή 2006, σ. I-6249, σκέψη 33).

82 Τούτο προδήλως δεν συμβαίνει στην περίπτωση παροχών κοινωνικής ασφάλισης που, όπως στις υποθέσεις των κυρίων δικών, εμπίπτουν στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, ως προς τις οποίες δεν προκύπτει ότι συνδέονται με το ιδιαίτερο κοινωνικό περιβάλλον του κράτους μέλους που τις έχει θεσπίσει και ότι, ως εκ τούτου, δύνανται να εξαρτηθούν από προϋπόθεση κατοικίας. Το να επιτραπεί υπό τις συνθήκες αυτές στο αρμόδιο κράτος μέλος να επικαλεσθεί λόγους εντάξεως στην κοινωνική ζωή του προκειμένου να επιβάλει ρήτρα κατοικίας θα ήταν ευθέως αντίθετο προς τον θεμελιώδη σκοπό της Ενώσεως ο οποίος συνίσταται στη διευκόλυνση της κυκλοφορίας των προσώπων στο εσωτερικό της και της κοινωνικής εντάξεώς τους σε άλλα κράτη μέλη.

83 Επιπλέον, αν και το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι ο κίνδυνος σοβαρού πλήγματος στη χρηματοοικονομική ισορροπία ενός συστήματος κοινωνικής ασφάλισης μπορεί να δικαιολογήσει τέτοια εμπόδια (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 28ης Απριλίου 1998, C-158/96, Kohl, Συλλογή 1998, σ. I-1931, σκέψη 41), επιβάλλεται πάντως η διαπίστωση ότι η Γερμανική Κυβέρνηση δεν απέδειξε πώς οι μεταφορές κατοικίας εκτός Γερμανίας, όπως αυτές που πραγματοποιήθηκαν στις υποθέσεις των κυρίων δικών, μπορούν να καταστήσουν επαχθέστερες τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις του γερμανικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

84 Κατά παράβαση, επομένως, του άρθρου 42 ΕΚ είναι δυνατή η εξάρτηση της χορηγήσεως παροχής γήρατος όπως η επίδικη στις κύριες δίκες, κατ' εφαρμογή του παραρτήματος VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71, από προϋπόθεση κατοικίας στο αρμόδιο κράτος.

85 Κατόπιν των ανωτέρω, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του παραρτήματος VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 είναι ασυμβίβαστες με την ελευθερία κυκλοφορίας των προσώπων, και ιδίως με το άρθρο 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές των κυρίων δικών, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν, μεταξύ 1937 και 1945, επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισεως, τα οποία ευρίσκονταν όμως εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί εντός του κράτους μέλους αυτού.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-450/05

86 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν, αφενός, οι διατάξεις του παραρτήματος III, μέρη Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71 συμβιβάζονται με τα άρθρα 39 και 42 ΕΚ και, αφετέρου, οι διατάξεις του παραρτήματος VI, μέρος Γ, σημείο 1, του ίδιου κανονισμού συμβιβάζονται με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, και ιδίως με το άρθρο 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο οι διατάξεις αυτές επιτρέπουν να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν βάσει του FRG μεταξύ 1953 και 1970 στη Ρουμανία, από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι κατοικούν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Επί του κύρους των διατάξεων του παραρτήματος III, μέρη Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71

- ⁸⁷ Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71, οι διατάξεις των συμβάσεων κοινωνικής ασφαλίσεως που αναφέρονται στο παράρτημα III του κανονισμού αυτού εξακολουθούν να ισχύουν, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 6 του ίδιου κανονισμού, σύμφωνα με το οποίο ο κανονισμός αυτός, στο πλαίσιο του προσωπικού και του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής του, αντικαθιστά κατ' αρχήν τις συμβάσεις κοινωνικής ασφαλίσεως που συνδέουν δύο ή περισσότερα κράτη μέλη.
- ⁸⁸ Δυνάμει του παραρτήματος III, μέρη Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966 εξακολουθεί να εφαρμόζεται αν η παροχή χορηγείται ήδη ή είναι απαιτητή κατά την 1η Ιανουαρίου 1994 ή αν ο δικαιούχος είχε ήδη τη συνήθη διαμονή του στην Αυστρία πριν από την 1η Ιανουαρίου 1994, η δε καταβολή των συντάξεων που οφείλονται βάσει της ασφαλίσεως συντάξεως και ατυχήματος αρχίζει πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1994. Η ισχύς του προαναφερθέντος άρθρου 4, παράγραφος 1, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 6 του κανονισμού 1408/71, αφορά τη γερμανική νομοθεσία, η οποία, κατά το αιτούν δικαστήριο, προβλέπει ότι οι περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί εκτός του εδάφους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν παρέχουν δικαίωμα παροχών ή παρέχουν τέτοιο δικαίωμα μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις, όταν οι δικαιούχοι δεν κατοικούν στο έδαφος αυτό.
- ⁸⁹ Οι διατάξεις αυτές του εν λόγω παραρτήματος III αντιστοιχούν στις διατάξεις του άρθρου 14, παράγραφος 2, στοιχείο b), της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1995, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Οκτωβρίου 1998, δυνάμει των οποίων το άρθρο 4, παράγραφος 1, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966 εξακολουθεί να ισχύει στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο παράρτημα αυτό.

- 90 Όπως παρατηρεί το αιτούν δικαστήριο, η κατάσταση του P. Wachter, ο οποίος δεν εμπίπτει σε καμία από τις σχετικές διατάξεις του SGB VI προκειμένου να του καταβληθούν οι επίδικες στην κύρια δίκη παροχές στην αλλοδαπή, δεν εμπίπτει ούτε σε κάποια από τις προαναφερθείσες περιπτώσεις, δεδομένου ότι το δικαίωμά του σε σύνταξη γήρατος γεννήθηκε μόλις από 1ης Αυγούστου 1999.
- 91 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο P. Wachter παρατηρεί ότι ενώ μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1994, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 1408/71 όσον αφορά τη Δημοκρατία της Αυστρίας (βλ. σκέψη 94 της παρούσας αποφάσεως), μπορούσε να επικαλεσθεί το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966 προκειμένου να επωφεληθεί από την προβλεπόμενη σε αυτό άρση της ρήτρας κατοικίας, η εφαρμογή του κανονισμού 1408/71 είχε ως συνέπεια, σύμφωνα με το άρθρο 6 αυτού, την αντικατάσταση της συμβάσεως αυτής από τον κανονισμό.
- 92 Ασφαλώς, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 6 του κανονισμού 1408/71, το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο γ', αυτού προβλέπει ότι οι διατάξεις των συμβάσεων κοινωνικής ασφαλίσεως που αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙΙ του ίδιου κανονισμού εξακολουθούν να ισχύουν. Ωστόσο, όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, ο P. Wachter δεν πληροί τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στα μέρη Α και Β, παράγραφος 35, σημείο ε', του εν λόγω παραρτήματος προκειμένου να υπαχθεί στο άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966 και, ως εκ τούτου, να του καταβληθούν παροχές γήρατος βάσει του FRG, εφόσον δεν κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.
- 93 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να εξακριβωθεί αν, αντιθέτως προς την άποψη που υποστηρίζουν η Rentenversicherung και η Γερμανική Κυβέρνηση, μια κατάσταση όπως αυτή του προσφεύγοντος της κύριας δίκης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.

- 94 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί, κατ' αρχάς, ότι ο κανονισμός 1408/71 τέθηκε σε εφαρμογή στη Δημοκρατία της Αυστρίας την 1η Ιανουαρίου 1994 με τη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3), και ότι ο εν λόγω κανονισμός ίσχυσε από 1ης Ιανουαρίου 1995 στο κράτος μέλος αυτό ως μέλος της Ενώσεως.
- 95 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 94, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, ένα πρόσωπο ευρισκόμενο στη θέση του P. Wachter μπορεί να επικαλεσθεί τη λήψη υπόψη, για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων που γεννώνται σύμφωνα με τον κανονισμό αυτόν, εν προκειμένω από 1ης Αυγούστου 1999, κάθε περιόδου ασφάλισης, απασχολήσεως ή κατοικίας, η οποία συμπληρώθηκε υπό τη νομοθεσία κράτους μέλους προ της ημερομηνίας εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού.
- 96 Περαιτέρω, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 56 και 57 της παρούσας αποφάσεως, ένα πρόσωπο ευρισκόμενο στη θέση του P. Wachter, ο οποίος είναι συνταξιοδοτηθείς αυστριακός εργαζόμενος ο οποίος δικαιούται παροχές γήρατος δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας, εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, όπως καθορίζεται με το άρθρο 2, παράγραφος 1, αυτού, σύμφωνα με το οποίο ο κανονισμός αυτός ισχύει, μεταξύ άλλων, «για μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων από τα κράτη μέλη και είναι υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη».
- 97 Το συμπέρασμα αυτό δεν μεταβάλλεται από το γεγονός ότι ο P. Wachter, αφού εγκατέλειψε τη Ρουμανία, εγκαταστάθηκε στην Αυστρία το 1970 χωρίς να έχει εργασθεί ούτε κατοικήσει εν συνεχεία σε άλλο κράτος μέλος, δεδομένου ότι, μεταξύ άλλων, ο ενδιαφερόμενος επικαλείται το δικαίωμα συντάξεως γήρατος δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους διαφορετικού από το κράτος της κατοικίας του (βλ. επ' αυτού, μεταξύ άλλων, απόφαση της 10ης Μαΐου 2001, C-389/99, Rundgren, Συλλογή 2001, σ. I-3731, σκέψη 35).

- 98 Η Rentenversicherung και η Γερμανική Κυβέρνηση αμφισβητούν ότι οι επίδικες στην κύρια δίκη παροχές, οι οποίες θεμελιώνονται στον FRG, εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, λόγω του ότι συνδέονται με «τα συστήματα παροχών υπέρ θυμάτων του πολέμου ή των συνεπειών του», τα οποία εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 4, αυτού.
- 99 Η Γερμανική Κυβέρνηση επισημαίνει, συναφώς, ότι οι περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν σε αλλοδαπό οργανισμό ασφαλίσεως γήρατος μπορούν να υπολογισθούν ως γερμανικές περίοδοι ασφαλίσεως αν ο ασφαλισμένος συγκαταλέγεται μεταξύ άλλων στους εκτοπισθέντες και επαναπατριζόμενους που αναγνωρίζει ο BVG, ήτοι, ειδικότερα, τα πρόσωπα που ως Γερμανοί υπήκοοι ή έχοντες γερμανική καταγωγή, είχαν την κατοικία τους στις ανατολικές γερμανικές περιοχές ή στην αλλοδαπή και απώλεσαν την κατοικία αυτή εξαιτίας συμβάντων συνδεόμενων προς τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, κατόπιν μετακινήσεως οφειλόμενης σε απέλαση ή σε φυγή.
- 100 Η νομοθεσία αυτή πρέπει να εκτιμάται στο πλαίσιο της καταστάσεως των γερμανικών μειονοτήτων που ζούσαν στην Ανατολική Ευρώπη και στην Κεντρική Ασία, η μοίρα των οποίων ήταν ιδιαίτερος δύσκολη κατά τη διάρκεια και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ως εκ τούτου, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αναγνωρίζει μια ιδιαίτερη ευθύνη για τη μοίρα αυτή. Την ευθύνη αυτή δε αναλαμβάνει, καθόσον, αφενός, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αποφασίσουν να αναζητήσουν το μέλλον τους στην τότε πατρίδα τους ή να επιστρέψουν στη Γερμανία στο πλαίσιο των νομοθετικών διατάξεων εντάξεως, και, αφετέρου, υποστηρίζεται η κοινωνική ένταξη των επαναπατριζομένων.
- 101 Ο FRG συγκαταλέγεται στα μέτρα αυτά εντάξεως και οι ενδιαφερόμενοι περιέρχονται, κατ' αρχήν, στην ίδια κατάσταση όπως αν είχαν διανύσει τον επαγγελματικό τους βίο στη Γερμανία. Οι περίοδοι καταβολής εισφορών που έχουν συμπληρώσει οι ενδιαφερόμενοι σε αλλοδαπό οργανισμό ασφαλίσεως γήρατος ενσωματώνονται στο γερμανικό δίκαιο συντάξεων και χορηγούνται γι' αυτές αποζημιώσεις στο ύψος των γερμανικών συντάξεων.

- 102 Η ενσωμάτωση αυτή είναι αναγκαία, είτε διότι οι αρμόδιοι αλλοδαποί ασφαλιστικοί οργανισμοί δεν εξάγουν τις συντάξεις τους είτε διότι οι αλλοδαπές συντάξεις που εξάγονται δεν αρκούν για να διασφαλίσουν στους ενδιαφερομένους στη Γερμανία εισοδήματα επαρκή για να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες τους. Οι παροχές δυνάμει των περιόδων του FRG προορίζονται να παράσχουν μια συμπληρωματική, καθ' υποκατάσταση ή εναλλακτική εγγύηση κατά του συνδεδεμένου με το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον της Γερμανίας κινδύνου του γήρατος.
- 103 Επιπλέον, η χορήγηση παροχών που αντλούνται από περιόδους του FRG στη Γερμανία δεν εξαρτάται από το γεγονός ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν καταβάλει εισφορές στη γερμανική ασφάλιση γήρατος. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 291b του SGB VI, το ομοσπονδιακό κράτος εξοφλεί στους οργανισμούς ασφαλίσεως γήρατος τις συνδεδεμένες προς τις παροχές αυτές δαπάνες χρησιμοποιώντας δημόσιους πόρους. Οι παροχές αυτές συνιστούν ουσιαστικά αποζημίωση για τα συνδεδεμένα με το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς και τον πόλεμο μειονεκτήματα, ενώ νομικώς έχουν τη μορφή κοινωνικής ασφαλίσεως προκειμένου να διευκολύνουν την ένταξη του οικείου πληθυσμού, τόσο από ψυχολογικής όσο και από οικονομικής απόψεως.
- 104 Οι νομοθετικές αυτές διατάξεις έχουν ιστορικά περιορισμένο χαρακτήρα και πρέπει να γίνονται αντιληπτές στο πλαίσιο της ελαφρύνσεως των συνεπειών του πολέμου. Επιπλέον, οι εν λόγω παροχές θεμελιώνονται στην αρχή της εντάξεως και της εθνικής αναγνώρισεως του εκτοπισμού, καθώς και της ελαφρύνσεως των συνδεδεμένων προς αυτόν συνεπειών. Ωστόσο, δεν αντιστοιχούν σε καμία εισφορά καταβληθείσα σε οργανισμό ευρισκόμενο εντός της παρούσας επικράτειας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Η μέριμνα αυτή της εντάξεως εξακολουθεί να ισχύει σήμερα, περισσότερα από εξήντα έτη μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.
- 105 Συνεπώς, τα κριτήρια που ετέθησαν με τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Fossi και Tinelli, εξακολουθούν να είναι χρήσιμα. Οι επίδικες συντάξεις, οι οποίες έχουν ως προέλευση τη νομοθεσία περί εκτοπισθέντων και με τις οποίες εξακολουθεί να

επιδιώκεται, παρά τον χρόνο που έχει παρέλθει, ο σκοπός της εντάξεως στη γερμανική κοινωνία των προσώπων που θίγονται από τις συνέπειες του πολέμου, πρέπει να χαρακτηρίζονται, σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά, ως «σύστημα παροχών υπέρ θυμάτων του πολέμου».

106 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

107 Όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως, μια παροχή μπορεί να θεωρηθεί ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως εφόσον χορηγείται στους δικαιούχους χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών, βάσει νομοθετικής καθοριζόμενης καταστάσεως, και εφόσον αφορά κάποιον από τους ρητώς απαριθμούμενους στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 κινδύνους.

108 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου που υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 65 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει επίσης ότι διατάξεις όπως αυτές του άρθρου 4, παράγραφος 4, του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνεύονται στενά.

109 Μολονότι στην περίπτωση των παροχών που θεμελιώνονται στις περιόδους καταβολής εισφορών βάσει του FRG, σε αντίθεση με τις επίδικες στις κύριες δίκες παροχές στις υποθέσεις C-396/05 και C-419/04, δεν κατεβλήθησαν εισφορές κατ'εφαρμογή των γερμανικών νόμων περί ασφαλίσεως γήρατος, τούτο ωστόσο δεν σημαίνει ότι οι παροχές που θεμελιώνονται στις περιόδους βάσει του FRG εξαιρούνται από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 παροχές.

110 Δεν αμφισβητείται ότι ο σκοπός του FRG συνίσταται στην ένταξη των ασφαλισμένων που έχουν συμπληρώσει περιόδους καταβολής εισφορών, κατά την έννοια του νόμου αυτού, στο γερμανικό εκ του νόμου σύστημα ασφαλίσεως συντάξεως, καθόσον οι ασφαλισμένοι αυτοί αντιμετωπίζονται σαν να είχαν συμπληρώσει τις εν λόγω ασφαλιστικές περιόδους στη Γερμανία.

- 111 Περαιτέρω, και αν υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι καταβαλλόμενες βάσει του FRG παροχές μπορούν να θεωρηθούν ως προοριζόμενες για την ελάφρυνση δυσχερών καταστάσεων που δημιουργήθηκαν συνεπεία γεγονότων που συνδέονταν με το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τούτο δεν συμβαίνει σε μια περίπτωση όπως αυτή του P. Wachter.
- 112 Επιπλέον, η καταβολή των επίδικων παροχών στους δικαιούχους που δεν έχουν την κατοικία τους στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν πραγματοποιείται κατά διακριτική ευχέρεια, έστω και μόνον καθόσον το άρθρο 272, παράγραφοι 1 και 2, του SGB VI προβλέπει ότι οι συντάξεις δυνάμει περιόδων καταβολής εισφορών του FRG καταβάλλονται, κατά γενικό κανόνα, στην αλλοδαπή εφόσον οι δικαιούχοι γεννήθηκαν πριν από τις 19 Μαΐου 1950 και απέκτησαν συνήθη διαμονή στην αλλοδαπή πριν από τις 19 Μαΐου 1990.
- 113 Ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι κατεβλήθησαν παροχές σε ασφαλιστικούς οργανισμούς τρίτου κράτους, οι επίδικες παροχές δεν μπορούν να θεωρούνται ως παροχές υπέρ θυμάτων του πολέμου ή των συνεπειών του, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφος 4, του κανονισμού 1408/71.
- 114 Ως εκ τούτου, οι επίδικες στην κύρια δίκη παροχές πρέπει, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών που επισημάνθηκαν με τις σκέψεις 110 έως 112 της παρούσας αποφάσεως, να θεωρούνται, όπως οι επίδικες στις υποθέσεις C-396/05 και C-419/04, ως παροχές γήρατος και επιζώντων κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 1408/71, ώστε αυτός να έχει κατ' αρχήν εφαρμογή, ιδίως δε το άρθρο 10 αυτού, σύμφωνα με το οποίο η άρση των ρητρών κατοικίας διασφαλίζεται «[ε]κτός αν ο παρών κανονισμός προβλέπει άλλως».
- 115 Όπως όμως διαπιστώθηκε προηγουμένως, το παράρτημα VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού αυτού προβλέπει ακριβώς ότι οι διατάξεις του άρθρου 10 του εν λόγω κανονισμού δεν θίγουν τις διατάξεις δυνάμει των οποίων οι περίοδοι που έχουν

συμπληρωθεί εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν συνεπάγονται καθόλου ή συνεπάγονται μόνον υπό ορισμένες συνθήκες την πληρωμή παροχών, εφόσον οι ασφαλισμένοι κατοικούν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

116 Επομένως, ένα πρόσωπο ευρισκόμενο στη θέση του P. Wachter δεν έχει δικαίωμα στην καταβολή των επίδικων παροχών εφόσον κατοικεί εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Πρώτον, το παράρτημα VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 επιτρέπει να εξαρτηθεί η λήψη υπόψη των περιόδων που έχουν συμπληρωθεί εκτός του κράτους μέλους αυτού από την κατοικία εντός του κράτους αυτού. Δεύτερον, ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί να ζητήσει την άρση της ρήτρας κατοικίας κατ' εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 1, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966, δεδομένου ότι το παράρτημα III, μέρη Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71 δεν καλύπτει μια κατάσταση όπως αυτή του P. Wachter. Τρίτον, η γερμανοαυστριακή σύμβαση του 1995 επαναλαμβάνει απλώς, με το άρθρο 14 αυτής, τις προαναφερθείσες διατάξεις του παραρτήματος III.

117 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως μια τέτοια κατάσταση καθιστά τις διατάξεις του παραρτήματος III ασυμβίβαστες με τα άρθρα 39 και 42 ΕΚ, καθόσον η απώλεια του δικαιώματος ενός δικαιούχου όπως ο P. Wachter σε παροχές γήρατος βάσει του FRG είναι αποτέλεσμα της μη δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966, λόγω της θέσεως σε ισχύ του κανονισμού 1408/71 στην Αυστρία και της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1995, η οποία ισχύει από 1ης Οκτωβρίου 1998.

118 Με τις σκέψεις 22, 23 και 29 της αποφάσεώς του της 7ης Φεβρουαρίου 1991, C-227/89, Rönfeldt (Συλλογή 1991, σ. I-323), το Δικαστήριο έκρινε ότι, αν και από τα άρθρα 6 και 7 του κανονισμού 1408/71 προκύπτει σαφώς ότι η υποκατάσταση του κανονισμού 1408/71 στις διατάξεις των συμβάσεων κοινωνικής ασφαλίσεως μεταξύ των κρατών μελών είναι δεσμευτική και δεν επιδέχεται καμία εξαίρεση, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται ρητά στον κανονισμό, πρέπει, ωστόσο, να κριθεί αν μια τέτοια υποκατάσταση, όταν έχει ως συνέπεια την

περιέλευση των εργαζομένων, σε ό,τι αφορά ορισμένα από τα δικαιώματά τους, σε θέση λιγότερο ευνοϊκή από εκείνη που προέκυπτε από το προγενέστερο καθεστώς, συμβιβάζεται με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων που διατυπώνεται στα άρθρα 39 και 42 ΕΚ. Ειδικότερα, τα εν λόγω άρθρα πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι απαγορεύουν την απώλεια πλεονεκτημάτων κοινωνικής ασφάλισης, την οποία θα προκαλούσε για τους ενδιαφερόμενους εργαζομένους η μη δυνατότητα εφαρμογής, κατόπιν της ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 1408/71, των συμβάσεων που ίσχυαν μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών μελών και είχαν ενσωματωθεί στο εθνικό τους δίκαιο.

- 119 Το Δικαστήριο διευκρίνισε μεταγενέστερα ότι η αρχή αυτή δεν μπορεί, εντούτοις, να εφαρμοσθεί επί εργαζομένων που άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας μόνο μετά την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1995, C-475/93, *Thévenon*, Συλλογή 1995, σ. I-3813, σκέψη 28).
- 120 Στη διαφορά της κύριας δίκης, δεν αμφισβητείται ότι ο εργαζόμενος εγκαταστάθηκε στην Αυστρία προκειμένου να ζήσει και να εργασθεί εκεί πριν από την έναρξη ισχύος στο κράτος μέλος αυτό του κανονισμού 1408/71, του οποίου οι διατάξεις, πλην εξαιρέσεων, υποκατέστησαν τις διατάξεις της γερμανοαυστριακής σύμβασης του 1966. Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η υποκατάσταση αυτή είναι ενδεχομένως δυνατόν να στερήσει ένα πρόσωπο ευρισκόμενο στη θέση του P. Wachter από τα δικαιώματα και τα πλεονεκτήματα που απορρέουν υπέρ του από τη σύμβαση αυτή.
- 121 Το γεγονός ότι ένα τέτοιο πρόσωπο δεν διακινήθηκε μεταξύ δύο κρατών μελών αλλά εργάστηκε και έζησε στη Ρουμανία πριν εγκατασταθεί και ζήσει στην Αυστρία, χωρίς να έχει ουδέποτε ζήσει ή εργασθεί σε άλλο κράτος μέλος, δεν εμποδίζει την εφαρμογή των άρθρων 39 και 42 ΕΚ.
- 122 Όπως επισήμανε το Δικαστήριο με τη σκέψη 15 της αποφάσεως της 30ής Απριλίου 1996, C-214/94, *Boukhalfa* (Συλλογή 1996, σ. I-2253), οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου μπορούν να εφαρμόζονται σε επαγγελματικές δραστηριότητες που ασκούνται εκτός του εδάφους της Κοινότητας, εφόσον η εργασιακή σχέση διατηρεί αρκούντως στενό σύνδεσμο με το έδαφος αυτό (βλ. επ' αυτού, μεταξύ άλλων,

αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 1984, 237/83, Prodest, Συλλογή 1984, σ. 3153, σκέψη 6, της 27ης Σεπτεμβρίου 1989, 9/88, Lopes da Veiga, Συλλογή 1989, σ. 2989, σκέψη 15, και της 29ης Ιουνίου 1994, C-60/93, Aldewereld, Συλλογή 1994, σ. I-2991, σκέψη 14). Η αρχή αυτή πρέπει να νοείται ως αφορώσα επίσης τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εργασιακή σχέση συνδέεται επαρκώς με το δίκαιο κράτους μέλους και, κατά συνέπεια, με τους σχετικούς κανόνες του κοινοτικού δικαίου.

123 Τούτο συμβαίνει σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης. Αφενός, οι περίοδοι καταβολής εισφορών που είχε συμπληρώσει ο ενδιαφερόμενος στη Ρουμανία μέχρι το 1970 εξομοιώθηκαν με περιόδους καταβολής εισφορών κατά την έννοια της γερμανικής νομοθεσίας, βάσει της ιδιότητάς του ως εκτοπισθέντος κατά την έννοια του BVG. Αφετέρου, στο μέτρο κατά το οποίο ένα πρόσωπο ευρισκόμενο στη θέση του P. Wachter εγκαταστάθηκε στην Αυστρία το 1970 προκειμένου να ζήσει και να εργασθεί εκεί, απολαμβάνοντας ταυτόχρονα, δυνάμει της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1966, δικαίωμα επί γερμανικών παροχών γήρατος δυνάμει των περιόδων του FRG, κατά τη συμπλήρωση της ηλικίας συνταξιοδότησεως το 1999, οι σχετικοί με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων κανόνες εφαρμόζονται σε μια τέτοια περίπτωση.

124 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η απώλεια, βάσει του παραρτήματος III, μέρη Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71 και της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1995, του απορρέοντος από τη γερμανοαυστριακή σύμβαση του 1966 δικαιώματος επί παροχών γήρατος, μολονότι ο ενδιαφερόμενος έχει εγκατασταθεί στην Αυστρία πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 1408/71 στο κράτος μέλος αυτό, αντιβαίνει στα άρθρα 39 και 42 ΕΚ.

125 Συνεπώς, στο πρώτο σκέλος του υποβληθέντος ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του παραρτήματος III, μέρη Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71 είναι ασυμβίβαστες με τα άρθρα 39 και 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, όπου ο δικαιούχος κατοικεί στην Αυστρία, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν βάσει του FRG μεταξύ 1953 και 1970 στη Ρουμανία, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Επί του κύρους του παραρτήματος VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71

- ¹²⁶ Δεν αμφισβητείται ότι η μεταφορά της κατοικίας και του τόπου εργασίας του P. Wachter σε κράτος μέλος διαφορετικό από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε ως συνέπεια την άρνηση να ληφθούν υπόψη, για τη σύνταξή του γήρατος, περίοδοι καταβολής εισφορών που ο ενδιαφερόμενος είχε συμπληρώσει μεταξύ Σεπτεμβρίου 1953 και Οκτωβρίου 1970 στη Ρουμανία. Μια τέτοια συνέπεια, την οποία επιτρέπουν οι διατάξεις του παραρτήματος VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71, καθιστά δυσχερέστερη ή και εμποδίζει την άσκηση από τον ενδιαφερόμενο του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας στο εσωτερικό της Ενώσεως και συνιστά επομένως εμπόδιο στην ελευθερία αυτή.
- ¹²⁷ Προκειμένου να δικαιολογήσουν μια τέτοια άρνηση, η Rentenversicherung και η Γερμανική Κυβέρνηση προβάλλουν κατ' ουσία τους ίδιους λόγους με εκείνους που επικαλέσθηκαν στο πλαίσιο των υποθέσεων C-396/05 και C-419/04, όσον αφορά τις περιόδους καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισεως (βλ. σκέψη 77 της παρούσας αποφάσεως).
- ¹²⁸ Για τους λόγους που αναφέρθηκαν στις σκέψεις 81 έως 82 της παρούσας αποφάσεως, και καθόσον η Γερμανική Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι η λήψη υπόψη των επίδικων παροχών για τον υπολογισμό των επίδικων στην κύρια δίκη παροχών γήρατος έχει σημαντικές επιπτώσεις στη χρηματοδότηση του γερμανικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισεως, τα επιχειρήματα αυτά πρέπει να απορριφθούν.
- ¹²⁹ Συνεπώς, στο δεύτερο σκέλος του υποβληθέντος ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του παραρτήματος VI, μέρος Γ, σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 είναι ασυμβίβαστες με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, και ιδίως με το άρθρο 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν βάσει του FRG μεταξύ 1953 και 1970 στη Ρουμανία, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

¹³⁰ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Οι διατάξεις του παραρτήματος VI, μέρος Γ, υπό την επικεφαλίδα «Γερμανία», σημείο 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, είναι ασυμβίβαστες με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, και ιδίως με το άρθρο 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές των κυρίων δικών, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν, μεταξύ 1937 και 1945, επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία ευρίσκονταν όμως εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί εντός του κράτους μέλους αυτού.
- 2) Οι διατάξεις του παραρτήματος III, μέρη Α και Β, σημείο 35, υπό την επικεφαλίδα «Γερμανία—Αυστρία», στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71, όπως έχει τροποποιηθεί, είναι ασυμβίβαστες με τα άρθρα 39 και 42 ΕΚ, στο

μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, όπου ο δικαιούχος κατοικεί στην Αυστρία, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν, βάσει του νόμου για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν διά καταβολής εισφορών στην αλλοδαπή (*Fremdrentengesetz*), μεταξύ 1953 και 1970 στη Ρουμανία, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

- 3) Οι διατάξεις του παραρτήματος VI, μέρος Γ, υπό την επικεφαλίδα «Γερμανία», σημείο 1, του κανονισμού 1408/71, όπως έχει τροποποιηθεί, είναι ασυμβίβαστες με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, και ιδίως με το άρθρο 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν, βάσει του νόμου για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν διά καταβολής εισφορών στην αλλοδαπή, μεταξύ 1953 και 1970 στη Ρουμανία, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

(υπογραφές)